

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Ds 2023:15 Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn

---

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Åklagarmyndigheten välkomnar förslaget att socialtjänsten ska få fler verktyg i sitt arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn.

Vad gäller den återkoppling som ska ske på begäran av en anmälare anser Åklagarmyndigheten att det är bra att det föreslås att informationen ska lämnas skriftligen och inom viss tid.

När det gäller förslaget om förlängd tid för gallring ställer Åklagarmyndigheten sig positiv. Förutom att det är bra för den enskilde och för socialtjänsten kan det öka möjligheterna för Åklagarmyndigheten att i en brottsutredning få del av material som kan ha betydelse för utredningen.

Åklagarmyndigheten konstaterar att det inte finns några kommungränser för brottslig verksamhet och myndigheten anser att förslaget som ger möjlighet till informationsutbyte mellan olika nämnder och kommuner är bra, eftersom det är till barnets bästa.

Åklagarmyndigheten anser att myndigheten inte omfattas av den anmälningskyldighet som idag följer av 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) (SoL). Åklagarmyndigheten anser även att myndigheten inte ska omfattas av anmälningskyldigheten i framtiden. Nedan redogörs för aktuell lagstiftning och hur vi anser att den ska tolkas.

Åklagarmyndighetens anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL

Inledning

Till skillnad från vad utredningen kommit fram till anser Åklagarmyndigheten att myndigheten idag inte omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL. Åklagarmyndigheten är också av uppfattningen att en anmälningsskyldighet inte ska åläggas myndigheten framöver.

Som stöd för sin uppfattning hänvisar utredningen särskilt till förarbetena till lag (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall (prop. 2006/07:108 s. 34) och till ett JO-beslut (JO 1992/93 s. 319).

Inledningsvis kan vi konstatera att vid tiden för aktuellt JO-beslut var varken Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten *en* myndighet utan *flera* myndigheter.

Vi anser att utredningens redogörelse inte ger en rättvisande bild av gällande rätt. Vad gäller den angivna lagen om att förebygga vissa skador och dödsfall handlar den inte om en anmälningsskyldighet vid oro för ett barn utan om en underrättelseskyldighet till socialstyrelsen i vissa särskilt angivna fall.

Nuvarande reglering

I den nuvarande lydelsen av 14 kap. 1 § SoL anges i första punkten att myndigheter vars verksamhet *berör barn och unga* är skyldiga att göra anmälan till socialtjänsten. Vilka myndigheter som avses är inte angivet.

I andra punkten anges att andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen är anmälningsskyldiga. Åklagarmyndigheten omfattas inte av andra punkten. Även de anställda inom de myndigheter som avses i första och andra punkten är anmälningsskyldiga.

Föregångaren till nuvarande 14 kap. 1 § SoL fanns i 71 § dåvarande socialtjänstlag (1980:620). Där angavs att myndigheter vars verksamhet

berör barn och ungdom och anställda inom dessa myndigheter är skyldiga att göra en anmälan om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd. I lagtexten angavs inte heller då vilka myndigheter som avsågs med begreppet *berör barn och ungdom*. Vidare föreskrevs att andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten och anställda hos dessa myndigheter är skyldiga att göra anmälan utan krav på att deras verksamhet berör barn och ungdom.

I förarbetena till dåvarande socialtjänstlag anges att med myndigheter vars verksamhet *berör barn och ungdom* avses främst åklagar- och polismyndigheter, skolmyndigheter, centraler för psykisk barn- och ungdomsvård, barnavårdscentraler samt de särskilda organ som kan finnas inrättade för allmän ungdomsvård (prop. 1979/80:1 s. 537).

Vid den nya socialtjänstlagens tillkomst justerades bestämmelsen om anmälningsskyldighet endast språkligt och redaktionellt. Därefter har dock socialtjänstlagen varit föremål för flera utredningar och förändringar som måste beaktas vid bedömningen av om Åklagarmyndigheten ska anses vara anmälningsskyldig eller inte enligt gällande reglering.

Efter regeringens förslag i utredningen *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.* (prop. 2002/03:53) utvidgades anmälningsskyldigheten i punkten två bl.a. på så sätt att Kriminalvården lades till. Vidare beslutades att flera lagar och förordningar ska innehålla en hänvisning till 14 kap. 1 § SoL så att det i myndighetens egen lagstiftning framgår att denna skyldighet föreligger. Det infördes bl.a. en sådan hänvisning till 14 kap. 1 § SoL i polislagen (1984:387). Någon motsvarande hänvisning till socialtjänstlagen infördes inte i den reglering som styr Åklagarmyndighetens arbete och det fördes inte heller någon diskussion kring detta.

I samband med att polisen blev *en* myndighet 2015 ändrades också 14 kap. 1 § SoL på sådant sätt att det i andra punkten precis som med Kriminalvården uttryckligen anges att Polismyndigheten och Säkerhetspolisen är anmälningsskyldiga (prop. 2013/14:110 s. 397). Någon motsvarande förändring av socialtjänstlagen infördes inte när Åklagarmyndigheten blev *en* myndighet.

Inte heller i lagkommentaren till 14 kap. 1 § SoL eller i Socialstyrelsens informationsmaterial nämns Åklagarmyndigheten som en myndighet som *berör barn och unga* utan de som räknas upp är förskolor, skolor, tandvård och barn- och mödravårdscentraler (se Lönnheim, Lexino 231031 och Socialstyrelsens publikation *Anmäla oro för barn – stöd för anmälningsskyldiga och andra* senast uppdaterad 220608).

Det finns alltså inte stöd varken i socialtjänstlagen eller i förarbetena till nämnda lag för att Åklagarmyndigheten ska anses omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL.

Vidare hänvisar utredningen till förarbetena till lag (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall. Av förarbetena (prop. 2006/07:108 s. 34) framgår visserligen att Åklagarmyndigheten kan vara en myndighet vars verksamhet anses beröra barn. Lagen har dock ett annat tillämpningsområde än socialtjänstlagen. Dessutom föreskrivs det uttryckligen i denna lag att Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten är skyldiga att underrätta och lämna uppgifter till Socialstyrelsen. Att förarbetsuttalandena till denna lag ska ha betydelse för bedömningen av om anmälningsskyldighet enligt socialtjänstlagen föreligger är en alltför långtgående tolkning.

I sammanhanget bör också beaktas att anmälningsskyldigheten enligt socialtjänstlagen kan föranleda straffansvar för tjänstefel. En bestämmelse som kan föranleda straffansvar måste vara så tydligt utformad att den uppfyller kraven enligt legalitetsprincipen.

Mot bakgrund av ovanstående anser Åklagarmyndigheten att gällande rätt inte ger tillräckligt tydligt stöd för att myndigheten ska anses omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL.

Den redovisade inställningen att det inte föreligger en anmälningsskyldighet har också redovisats i samband med utredningens samråd med Åklagarmyndigheten.

Framtida reglering

Åklagarmyndigheten delar utredningens uppfattning att det finns skäl att överväga om ytterligare myndigheter bör bli anmälningsskyldiga enligt 14 kap. 1 § SoL.

Vid denna bedömning är det av vikt att ställa sig frågan om det är till barnets bästa ett en viss myndighet – i det här fallet Åklagarmyndigheten – blir skyldig att göra en anmälan till socialnämnden vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa. Åklagarmyndigheten är av uppfattningen att det inte är till barnets bästa om en anmälan endast leder till ökad administration utan att något nytt blir känt för socialnämnden.

Den information kring ett barns situation som når Åklagarmyndigheten kommer från Polismyndigheten eller socialnämnden som har den direkta kontakten med barnet. Både Polismyndigheten och socialnämnderna har redan idag en anmälningsskyldighet vilken enligt vår erfarenhet fungerar bra i praktiken. Detta särskilt med hänsyn till den välfungerande samrådsfunktion vid Barnhus som numera finns mellan Polismyndigheten, socialtjänsten och Åklagarmyndigheten. En anmälningsskyldighet för Åklagarmyndigheten i denna situation skulle inte innebära att barnets personakt tillförs några nya uppgifter.

Det går inte heller att vid denna bedömning bortse ifrån att åklagaren som förundersökningsledare är skyldig att vara objektiv. Denna objektivitetsplikt skulle kunna sättas ifråga om en anmälningsskyldighet åläggs Åklagarmyndigheten och dess anställda. Samma resonemang bör gälla för domstolarna, vilka inte heller har en anmälningsskyldighet.

Det är svårt att se i vilka andra situationer Åklagarmyndigheten skulle få kännedom om eller misstanke att ett barn far illa än när uppgifterna kommer från Polismyndigheten eller socialnämnderna. För det fall en sådan situation skulle uppstå finns redan idag en möjlighet för Åklagarmyndigheten och dess anställda att göra en anmälan med stöd av 14 kap. 1 c § SoL.

Detta yttrande har beslutats av tillförordnade riksåklagaren Katarin Johansson Welin efter föredragning av kammaråklagaren Annika Bokefors. I den slutliga handläggningen av ärendet har också rättschefen Marie-Louise Ollén och överåklagaren Eva-Marie Persson deltagit.

Katarina Johansson Welin

Annika Bokefors

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättschefen

Biblioteket